

USA, Afghánistán a opium. Zde zasáhnou Rusové. Diplomát Novotný o tom, co je v pozadí (Rozhovor)

- CZ24 News | 19. srpna 2021

AFGHÁNISTÁN: „Afghánistán je pohřebišťem velmocí!“ soudí bývalý diplomat Jaromír Novotný. Jak říká, chaotický ústup z Kábulu poškodil pověst Ameriky jako světové vojenské velmoci a ještě nejméně deset patnáct let si to s sebou Američané ponesou. Povzbudí to navíc všechny protiamerické skupiny na celém světě. Novotný se dále vyjadřuje k pozici dalších velmocí, hrozbě hromadné migrace z Afghánistánu do Evropy.

Sledujeme stále se měnící situaci v Afghánistánu. Radikální hnutí Tálibán si počkalo na velmi ukvapený odchod amerických sil, aby se ujalo vlády. K žádnému politickému urovnání v Afghánistánu na základě rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN nedošlo. Generál Pavel to okomentoval takto: „Ukazuje se, že jsme afghánské síly a s nimi celou zemi hodili do vody příliš brzy. A ty vody jsou hodně rozbourané.“ Souhlasíte s touto charakteristikou a asociací?

Ne, s tím nemůžu souhlasit, protože Afghánistán je rozdělen na mnoho táborů, a jak se ukázalo, žádný z těch táborů – ani ten tzv. prozápadní – v podstatě nechtěl Tálibánu výrazně odporovat.

Z historie dobře víme, že USA skvěle ovládají taktiku sesazení jakéhokoliv režimu (ať už silou, nebo jen penězi apod.), ale horší už potom vždycky byla ta celková konsolidace té které země, ať to byl v nedaleké historii Irák či Libye.

Zkrátka a dobře, nemůžete si myslet, že když někam dosadíte loutkovou vládu, tak že tam zůstane nadobro, a tím bude zabezpečena demokracie. Přece ani v té skutečné demokracii by takovíto politici neměli šanci na úspěch, natož v zemi, jakou je Afghánistán.

A musíme si ještě uvědomit jednu důležitou věc – že islámský svět naše západní kulturní hodnoty zkrátka nepřijímá. A je to velmi dobře vidět i u většiny islámských imigrantů, kteří nejsou ochotni se etablovat na pravidla a zákony dané země.

Takže když to shrnu. Plných dvacet let se Američané snažili vytvořit a podporovat vládu, již naivně implementovali svůj pohled na demokracii, ale teď zkrátka sbalili kufry a řekli všem těm lidem, kteří je podporovali - sbohem. Považujete Afghánistán za americkou prohru?

Já se domnívám, že Američané velmi mylně zhodnotili stav státních institucí v Afghánistánu a ozbrojených sil, protože o tamní policii se dobře vědělo, že je zkorumpovaná, ale patrně se nevědělo, že ta armáda, kterou Američané vycvičili a vybavili nejmodernějšími zbraněmi, nebude v podstatě vůbec ochotna bojovat. Vždyť například Kandahár dobyli tálibánci bez boje, protože elitní jednotky složily zbraně a nechaly Tálibán převzít moc nad tímto důležitým městem.

Ještě 8. července americký prezident Joe Biden na obranu své politiky stažení všech zbývajících vojáků z Afghánistánu řekl: „Pravděpodobnost, že Tálibán všechno ovládne a bude vlastnit celou zemi, je velmi nepravděpodobná.“ A kupříkladu prestižní americký deník The Washington post minulý týden napsal, že podle nejmenovaného zdroje z americké armády by mohl Tálibán dobít a obsadit hlavní město Kábul v horizontu tří měsíců. Jenomže z těch tří měsíců se nakonec staly tři dny! Jak se mohli Američané tak fatálním způsobem mýlit ve svých predikcích a propočtech? Jako by informovali o úplně jiné zemi...

Zmýlily se nejspíše jejich tajné služby. I když já jsem zaznamenal také informaci, že americké tajné služby prý informovaly prezidenta a americkou vládu o skutečném stavu věcí, o tom, že hlavní město Kábul je před obsazením. Pokud to tak bylo, potom je na vině vláda a prezident, kteří vše evidentně podcenili.

Donald Trump ostře kritizuje svého nástupce v Bílém domě - prezidenta Joea Bidena za ten ukvapený, ba přímo splašený odchod amerických vojsk z Afghánistánu. Nicméně ten odchod byl přece dlouhodobě naplánovaný a podepsala se pod něj Trumpova administrativa. Není to trochu v rozporu?

Tak faktem je, že ten odchod byl dlouhodobě naplánovaný a Donald Trump se pod tu dohodu s Tálibánem podepsal. Ale na druhé straně jeho nástupce v Bílém domě Joe Biden měl zhruba sedm měsíců na přípravu, které evidentně promarnil.

Poškodilo to samozřejmě pověst Ameriky jako světové vojenské velmoci a ještě nejméně deset patnáct let si to s sebou Američané ponesou, podobně jako třeba Zátoku sviní nebo Saigon.

Povzbudí to navíc všechny protiamerické skupiny na celém světě, ty mohou nyní slavit.

Tálibán slibuje amnestii příslušníkům afghánské armády a státním zaměstnancům, bezpečnost všem cizincům a diplomatickým misím v Kábulu. „Všichni, kteří se v současné době v Kábulu nacházejí, by měli vědět, že jim nehrozí žádné nebezpečí,“ napsal na Twitteru v neděli mluvčí Tálibánu Mudžáhíd Zabiullah. Hnutí Tálibán ujistilo i civilisty, že během jeho ofenzivy není třeba zemi opouštět. Další mluvčí, Suhail Šahín, uvedl, že Tálibán bude chránit práva žen a také svobodu pracovníků médií. Můžeme tomu věřit?

To se ukáže během toho prvního měsíce vlády Tálibánu, ten bude podle mě klíčový. Zatím své bojovníky Tálibán drží relativně disciplinovaně na uzdě a veřejně vyhlašuje všechno to, co jste už sám uvedl. Takže si počkejme na vývoj v příštích dnech a týdnech.

Evropa se obává hromadné migrace z Afghánistánu, který mohou opouštět miliony odpůrců Tálibánu. Jsou tyto obavy podle vás opodstatněné?

Ano, jsou opodstatněné. Evropa se toho vcelku oprávněně obává, ale obává se toho možná naštěstí pro ni také Turecko. Já jsem zaznamenal, že - pro mě překvapivě - Turecko staví bariéru nebo, řekněme, rovnou zeď na hranicích s Íránem, která bude „vyztužená“ ostnatými dráty a zákopy a bude dlouhá 295 kilometrů.

Což je skutečně důležitá zpráva i pro Evropu.

Ano, to v každém případě, proti tomu nikdo jistě nebude v Evropě protestovat. A ta zeď už je navíc z větší části hotová, takže Turci si na rozdíl třeba od Američanů dobře uvědomili, co to bude znamenat, až Tálibán ovládne Afghánistán, a jak rychle se to může stát.

Turecko ale prý jedná se všemi stranami v Afghánistánu včetně Tálibánu, jak se nechal slyšet turecký ministr zahraničí Mevlut Cavusoglu.

To určitě může jednat, ale faktem je, že jako pojistku si pořizuje už zmiňovanou zeď. Asi se domnívá, že ta bude patrně pevnější než všechny dohody s Tálibánem a dalšími silami v Afghánistánu.

Jak uvedl také šéf ruské diplomacie Sergej Lavrov.: „Rusko udržuje kontakt se všemi politickými silami v Afghánistánu. „Mluvíme se všemi více či méně významnými politickými silami v Afghánistánu: jak s vládou, tak s Tálibánem a se zástupci Uzbeků, Tádžiků, se všemi. Vidíme, jak je pro afghánskou společnost obtížné dosáhnout konsenzu.“ Do jaké míry Rusko chce a může ovlivnit situaci v Afghánistánu? Jak silným hráčem reálně je?

Rusko má především eminentní zájem na tom, aby se nešířil islám do zemí střední Asie, které jsou součástí jeho perimetru a sféry jeho geopolitických zájmů.

Jak víme, tak představitelé Tálibánu s Ruskem už několikrát jednali a domluvili se na tom, že ochrání ruské zájmy už třeba tím, že ozbrojenci Tálibánu začali od pondělí hlídat ruskou ambasádu.

Rusko už je ovšem poučené, protože má za sebou desetiletou válku s Afghánistánem (jako SSSR 1979–1989), takže se pokouší v první řadě jednat, protože ví, že pokud se nějaké skupině skutečně podaří obsadit Afghánistán a oni se s ní domluví, tak je to ta největší výhra.

Nikdo v Moskvě by dnes jistě neodsouhlasil podobnou akci jako v roce 1979. Nicméně přesto se Rusko rozhodlo demonstrovat i svou vojenskou sílu velkým cvičením, které se odehrálo v minulém týdnu 20 kilometrů od afghánských hranic a kde se prezentovala nejenom ruská, ale také tádžická a uzbecká armáda.

Jak uvedl právě Sergej Lavrov, Rusko bude podporovat středoasijské národy, které jsou součástí Organizace smlouvy o kolektivní bezpečnosti ovládané Moskvou. „Uděláme vše včetně využití kapacity ruské vojenské základny na hranici Tádžikistánu s Afghánistánem, abychom zabránili agresivním krokům proti našim spojencům.“ To doslova řekl a potvrzuje to výše řečené.

Afghánistán je ale také baštou drog, především vývozcem opia a hašiše. A z těchto peněz v podstatě žije hnutí Tálibán. A Rusové mají zájem na tom, aby se ty trasy, po kterých se drogy distribuují právě přes střední Asii, podařilo přerušit.

Američanům se to nepodařilo?

Evidentně ne, protože ta výroba opia ne že by v Afghánistánu klesala, ale naopak nadále stoupá. S

nadsázkou řečeno to je největší úspěch afghánského zemědělství, které se tím už proslavilo po celém světě.

A jak do toho všeho zapadá sestřelení afghánského vojenského letounu v Uzbekistánu? Je to náznak dalších výbojných aktivit Tálibánu?

Ne, ne, podle mě to byl jenom omyl, lidská chyba, kdy někdo z těch Uzbeků zkrátka a dobře neudržel prst na spoušti. V tom letadle byli tři piloti, jeden se katapultoval a podle mého to měli být jen další z řady uprchlíků před Tálibánem, protože mezitím už v Uzbekistánu takto přistálo 22 letadel se stovkou afghánských vojáků a další i v Tádžikistánu.

Tálibán se nyní snaží vystupovat jako oficiální a legitimní síla, se kterou lze jednat. Domníváte se, že skutečně je reálné a smysluplné a také diplomaticky únosné - jednat s Tálibánem?

Musíte si uvědomit, že diplomacie je umění možného a Afghánistán je nutné brát jako naprosto specifickou zemi, kde je vůbec úspěch, že máte někoho, kdo říká, že udrží pořádek - a vy s ním můžete jednat. Tálibán navíc přislíbil, že nedopustí, aby se Afghánistán stal do budoucna základnou boje proti Moskvě či Pekingu, na což obě tyto velmoci samozřejmě slyší.

Rusko chce ochránit své geopolitické zájmy, Čína pro změnu i ty ekonomické, protože už v Afghánistánu před časem výhodně investovala a ráda by v tom pokračovala. I to jí Tálibán přislíbil.

Abdal Ghání Baradár, který byl nejprve vězněn v Pákistánu, pak byl na základě tlaku USA propuštěn a poté se stal hlavním vyjednavatelem Tálibánu s USA - a dnes tedy jedná i s dalšími mocnostmi.

Podari se ale Tálibánu udržet celistvost Afghánistánu, tak aby mohl ty svoje přísliby a garance skutečně dodržet?

Tak to je otázka za milion. To opravdu dnes nemůže nikdo předvídat. [Viceprezident bývalého afghánského režimu Amrullah Saleh, který před tálibánci zavčas z Kábulu uprchl, uvedl](#), že se podle ústavy odchodem prezidenta Ghaního stal úřadující hlavou státu.

Ted' žádá ostatní vůdce o podporu. Saleh zřejmě setrvává v Pandžšírském údolí, které Tálibán zatím neovládl a kde se opevnil a zřídil už i vlastní milice. To je jeden velký problém.

Pak jsou zde Uzbeki a Tádžikové, kteří stáli v minulosti proti Tálibánu, potom je zde také nesmiřitelnost převládajících sunnitů a na druhé straně šíitských Hazárů... takže je tady hned několik potenciálních ohnisek možných budoucích konfliktů.

Na Afghánistánu ztroskotala nejenom Amerika, ale svého času, jak už jsme se zmínili, i Sovětský svaz. Čím je ta země natolik specifická, že se ji vlastně nikomu nepodařilo v moderní historii dobít a ovládnout?

Afghánistán - a v tom máte pravdu - je skutečným pohřebištěm velmocí. A je to dáno zejména tou

různorodou etnickou skladbou obyvatelstva. Tam nikdo nekřičí – jsem Afhgánec! Každý si kope na tom svém vlastním hřišti a dohromady to představuje neovladatelný pytel blech.

To obyvatelstvo se tam rozděluje do mnoha etnických skupin. Jsou tu [Paštunové](#), další nejpočetnější jsou [Tádžikové](#), [Uzbeci](#) a [Hazárové](#). Pak například [Ajmakové](#) a [Turkméni](#).

A jenom Paštunové se ještě dělí na přibližně 60 kmenů!

Mluví se tam spoustou jazyků – [perštinoun](#), [paštštinou](#), [uzbečtinou](#), [turkmenštionou](#) a mnoha dalšími.. A pak je tu ještě náboženské rozdělení. Hlavní roli hraje islám, ale většina Afghánců jsou sunnitští [muslimové](#), naopak Hazárové vyznávají [šíitský islám](#).

Takže v Afghánistánu se od vzniku této země podařilo udržet klid a mír jen králi, tím byl Muhammad Záhír Šáh a ten tam vládl bezmála 40 let (1933–1973) a za jeho kralování tam v 60. či v 70. letech bylo možné třeba v Kábulu běžně spatřit ženy v minisukních. A podívejte se, jak to s právy a pozicí žen vypadá dnes. A může být ještě podstatně hůř.